

Денисов Євген Сергійович

студент групи БФ-1-13

Київський національний університет

технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Дяченко Вадим Вадимович

студент групи БФ-1-13

Київський національний університет

технологій та дизайну

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Головним завданням учасників бюджетного процесу є формування досконалої бюджетної системи, забезпечення її надійного та ефективного функціонування, досягнення злагодженості у взаємодії окремих сфер і ланок бюджетних відносин. Діяльність цих органів має бути взаємоузгодженою і спрямованою на реалізацію дійової бюджетної політики.

Залучення до бюджетного процесу широкого кола учасників потребує чіткого й ефективного розмежування функціональних повноважень між ними. Дії учасників бюджетного процесу повинні бути взаємоузгодженими, аби не допустити дублювання функцій і в, якомога, ефективний спосіб забезпечити реалізацію бюджетного процесу.

Традиційно у бюджетному процесі виокремлюють п'ять стадій:

- 1) розроблення та складання проекту бюджету;
- 2) розгляд проекту бюджету;
- 3) затвердження проекту бюджету;
- 4) виконання бюджету;
- 5) складання, розгляд і затвердження звіту про виконання бюджету.

Виділення таких стадій зумовлене логікою та історичною природою самого бюджетного процесу, оскільки вони охоплюють усю діяльність державних органів, починаючи від усвідомлення необхідності здійснення

видатків на відповідні потреби, їх прогнозування, виявлення джерел доходу для їх покриття тощо. Але у ст. 19 Бюджетного кодексу України закріплено чотири стадії бюджетного процесу, а саме:

- 1) складання проектів бюджетів;
- 2) розгляд та прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети;
- 3) виконання бюджету, в тому числі у разі необхідності внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети;
- 4) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

На кожній стадії бюджетного процесу вирішуються питання, які не можуть бути розглянуті в інший час. Наприклад, питання щодо надання міжбюджетних трансфертів, закріплення відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і зборів вирішують на стадії складання бюджету, а остаточно затверджують на стадії прийняття закону про Державний бюджет. Відкриття й реалізація бюджетних асигнувань здійснюють на стадії виконання бюджету і тільки після його затвердження [1].

Вчені не раз висловлювали думку, що будь-яка матеріальна галузь права вимагає процедурних форм реалізації її норм, і всі норми, що регулюють організаційну діяльність державних органів, мають процесуальний характер. Особливо це стосується діяльності у галузі застосування бюджетно-правових норм, адже з бюджетом пов'язані всі державні органи, підприємства, організації, установи, які безпосередньо чи опосередковано беруть участь у формуванні бюджету.

Отже, можна зробити висновок, що сутність цього процесу складна та багатогранна. Широке розуміння бюджетного процесу полягає в тому, що вся діяльність, яка базується на владних повноваженнях тих чи інших органів, має бути підпорядкована суворим процедурним формам, що забезпечують законність, доцільність та обґрунтованість цієї діяльності. Тому чіткий порядок, ретельно продуманий і розроблений у всіх своїх складових потрібен не лише для організації й узгодження роботи всієї системи державних органів

з формування та виконання бюджету, а й для правильного розв'язання численних питань, що при цьому виникають [2].

Бюджетний процес базується на відповідних правових засадах, відбувається за певними принципами, які є гарантією чіткого й неупередженого планування, ефективного використання коштів, дотримання фінансової (бюджетної) дисципліни та здійснення постійного контролю за виконанням бюджетів і виражають важливі ознаки бюджету. Такими засадами є, як принципи, властиві бюджетній системі України загалом, так і тільки бюджетному процесу. Принципи бюджетної системи закріплені ст. 7 Бюджетного кодексу, а саме: принципи єдності, збалансованості, самостійності, повноти, публічності та прозорості бюджетної системи України та ін..

Бюджетному процесу властиві такі принципи:

1) принцип розподілу бюджетних повноважень між органами представницької і виконавчої влади. Так, законодавство встановлює такий розподіл повноважень за стадіями бюджетного процесу: формування та виконання бюджету віднесено до компетенції виконавчих органів, а розгляд, затвердження та здійснення контролю за виконанням бюджету – до компетенції представницьких органів;

2) принцип спеціалізації бюджетних показників, що реалізується через бюджетну класифікацію, яка, згідно зі ст. 8 Бюджетного кодексу, закріплюючи вичерпний перелік доходів і видатків бюджетів, полягає в конкретизації доходів за джерелами, а видатків — за цільовими напрямками;

3) принцип щорічності бюджету, тобто обов'язкового прийняття бюджету щороку до початку планового року, що дає змогу виявити тенденції розвитку країни, дослідити зміни темпу зростання виробництва тощо. Дуже важливим є прийняття державного бюджету до настання планового року, оскільки це передбачає і забезпечує своєчасну концентрацію фінансових ресурсів у бюджеті та фінансування потреб держави й суспільства [1].

Проекту бюджету бракує інформації про результати та наслідки державної політики, позабюджетні фонди, квазібюджетну діяльність, податкові пільги, непередбачувані та майбутні зобов'язання, а також про фінансові та

інші активи. Деталізовані показники за окремими статтями бюджетів також не є публічними, що не дає можливості провести якісний аналіз результатів й ходу виконання бюджетного процесу.

Усі проаналізовані недоліки призводять до дисбалансу доходів і видатків державного та місцевих бюджетів, що в Україні приймає форму бюджетного дефіциту. Економічно необґрунтоване встановлення дефіциту бюджету породжує проблему його фінансування, що стає головним завданням на стадії виконання бюджету.

Як показує практика, у нашій країні використання дефіцитного бюджетного фінансування не можна розцінювати як виважене. Це пов'язано в першу чергу з недостатнім державним фінансуванням розвитку національної економіки, проведенням структурної перебудови, формуванням ринкової інфраструктури та реформуванням інших сфер господарського комплексу [3].

Ще однією проблемою бюджетного процесу, що виникає як на стадії прийняття бюджету, так і його виконання, є прозорість бюджетного процесу.

Фактично бюджетний процес в Україні є кулуарним і відірваним від широкої громадськості [4].

Ефективний бюджетний процес неможливий без належно організованого фінансового контролю. Важливим є поєднання функцій внутрішнього та зовнішнього контролю за дотриманням чинного законодавства щодо складання, розгляду, виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення діяльності розпорядників бюджетних коштів.

Крім того, функції фінансового контролю здійснює Державна казначейська служба через регіональні підрозділи, обліковує усі доходи й видатки бюджетів і здійснює моніторинг виконання бюджету з метою забезпечення відповідності платежів зобов'язанням та бюджетним призначенням. Міністерство фінансів України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства та на кожній стадії бюджетного процесу як стосовно державного бюджету, так змішаних бюджетів, якщо інше не передбачене законодавством України.

Важливим кроком у цьому напрямку є встановлення відповідальності на стадії планування та використання бюджетних коштів [5].

Отже, проведене дослідження показує, що в організації і реалізації бюджетного процесу в Україні проблеми присутні на кожній стадії бюджетного процесу і вимагають негайного вирішення, що дозволить удосконалити та оптимізувати використання фінансових ресурсів держави.

Реформа в сфері децентралізації буде успішною тільки в разі виведення із тіні основних надходжень бюджетів, стимулювання економічної активності. Фінансова децентралізація повинна передбачати одночасно як реальне право кожної території проводити власну соціально-економічну політику, яка б враховувала інтереси мешканців певної адміністративно-територіальної одиниці та мала на меті ефективно використання місцевих ресурсів, так і забезпечувати виконання загальнодержавних функцій та завдань органами місцевого самоврядування без протиставлення загальнодержавних та регіональних інтересів.

Література

1. Фінансове право України: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / [Л. К. Воронова]– К.: Правова єдність, 2009. – 395 с., (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: http://pidruchniki.com/pravo/byudzhetniy_protse

2. Бюджетний процес України, (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/law/9892/>

3. Бугай Т. В. Сучасні проблеми та вектори розвитку бюджетного процесу в Україні // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012, 1-10с.

4. Проблеми бюджетного процесу в Україні, (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=47112>

5. Актуальні проблеми фінансування фінансової системи України, (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу:

http://bookss.in.ua/book_aktualni-problemi-funkcionuvannya-finansovo-sistemi-ukrani-v-konteksti-yevropejsko-ntegraci_827/7_napryamki-vdoskonalennya-byudzhethnogo-procesu-v-ukrain